

Covid-19 och folkhälsa

RFMA-konferens, 13 november 2020

Anna Månsdotter

Bakgrund

Covid-19-pandemin

- Regeringen klassade den 1 februari det nya coronaviruset som allmän- och samhällsfarlig sjukdom i Sverige
- Den 11 mars 2020 klassificerade WHO covid-19 som en pandemi

-> Pandemin och smittskyddsåtgärderna påverkar flera av samhällets funktioner vilket kan få andra indirekta hälsokonsekvenser

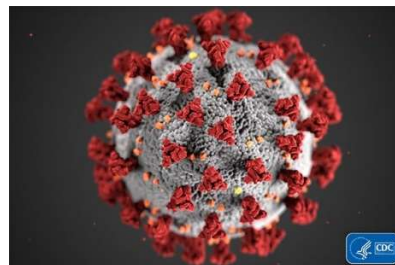

Foto: CDC

Folkhälsomyndighetens uppdrag

- Gör mikrobiologiska analyser, bedömer risker och analyserar pandemins utveckling
- Arbetar systematiskt med att begränsa smittspridning i samhället

-> Analyserar pandemin utifrån vårt breda uppdrag att verka för en god och jämlik folkhälsa

Syfte – Covid-19 och folkhälsa

- Att ta fram kunskap om effekter av covid-19 pandemin på *folkhälsan* och *folkhälsoarbetet*
- Att placera kunskapen i ett *internationellt perspektiv*

Folkhälsopolitikens mål

”Att skapa samhälleliga förutsättningar för en god och jämlik hälsa i hela befolkningen och sluta de påverkbara hälsoklyftorna inom en generation.”

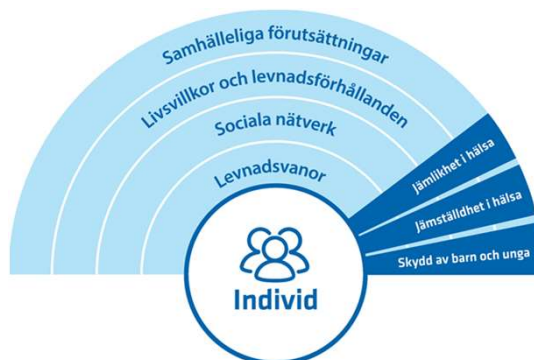

En god och jämlik hälsa – åtta målområden

Utgångspunkt

- Folkhälsan bestäms av en rad hälsofrämjande och hälsofarliga faktorer
- Den ojämlika hälsan beror på att förekomsten av faktorerna skiljer sig mellan grupper och påverkar vissa mer än andra

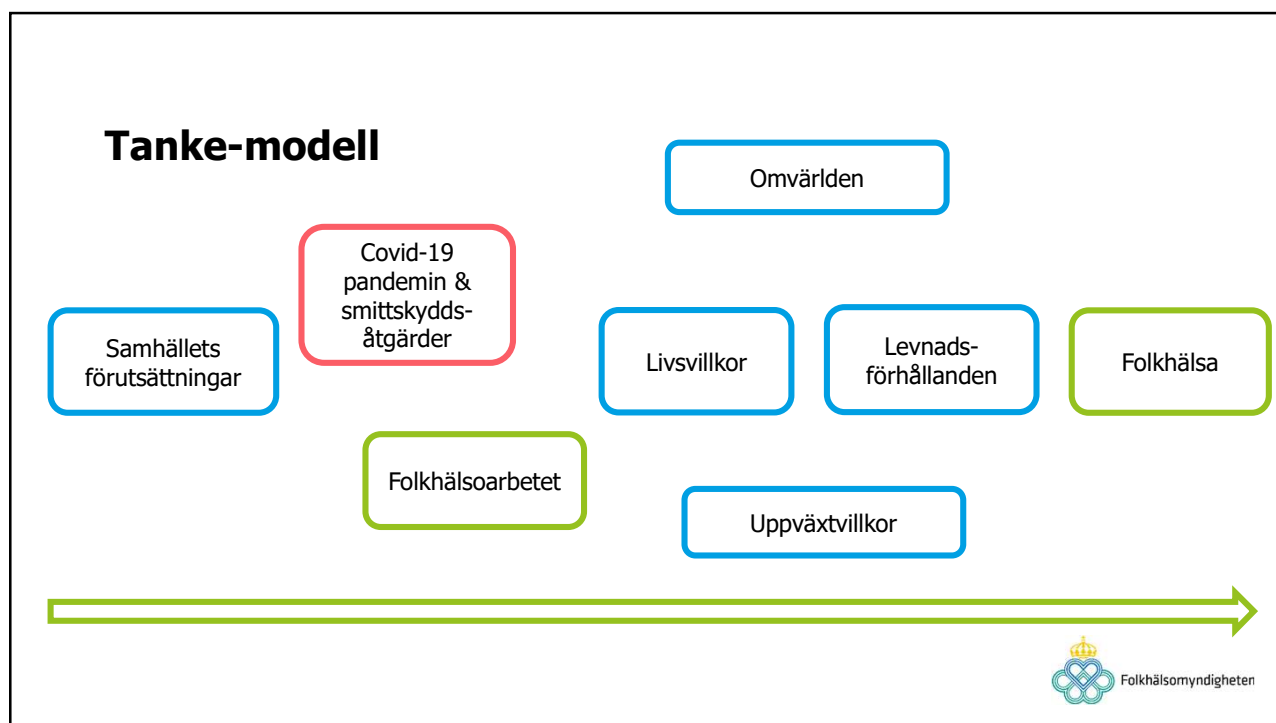
Hälsans bestämningsfaktorer, Dahlgren och Whitehead 1991.
Bearbetad av Folkhälsomyndigheten 2020.

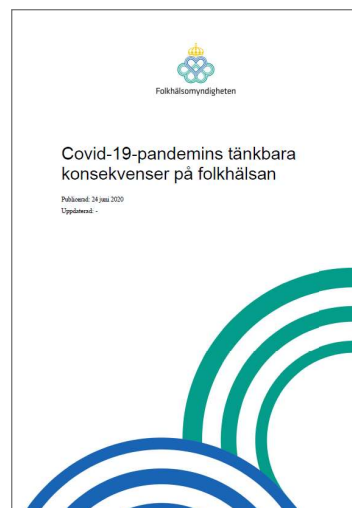
Metod

- Sammanställning tidigare kunskap
 - Bestämningsfaktorer och hälsa
- Framtagande hypoteser
 - Fokus jämlikhet i hälsa
- Kunskap från covid-19-pandemin
 - Svensk empiri
 - Internationell forskning

Våren 2020 – rapporten om pandemins tänkbara konsekvenser på folkhälsan

Folkhälsopolitikens åtta målområden

1. Det tidiga livets villkor
2. Kunskaper, kompetenser och utbildning
3. Arbete, arbetsförhållanden och arbetsmiljö
4. Inkomster och försörjningsmöjligheter
5. Boende och närmiljö
6. Levnadsvanor
7. Kontroll, inflytande och delaktighet
8. En hälsofrämjande hälso- och sjukvård

En god och jämlik hälsa – åtta målområden

Målområde 1 – Tidiga livet

- Småbarnsåren har stor betydelse för utveckling och hälsa
- Minskad kontakt med MVC/BVC och tillgång till förskola kan påverka socioemotionell trygghet och stimulans
- *Särskild risk* löper barn med behov av extra stöd utifrån familjesituation och socioekonomiska förhållanden

Målområde 2 – Kunskaper

- Kunskap och kompetens är avgörande för hälsa och utvecklas genom livet utifrån olika former av lärande
- Distansundervisning och skolfrånvaro kan minska lärande och behörighet
- *Särskild risk* löper barn och unga som omfattas av skolans kompensatoriska uppdrag och med sämre ekonomisk situation

Målområde 3 och 4 – Arbete och Inkomst

- Arbete påverkar hälsa och samspelar med andra faktorer som inkomst och socialt sammanhang
- Vissa branscher upplever minskad efterfrågan, därmed minskad möjlighet att försörja sig
- Andra branscher upplever ökade behov, därmed arbetsrelaterad stress
- *Särskild risk* löper unga, personer med låg utbildning och personer med utländsk bakgrund

Folkhälsomyndigheten

Målområde 5 – Boende

- Ett stabilt boende och en trygg närmiljö är avgörande för hälsa
- En negativ samhällsekonomisk utveckling kan bidra till en ökning av skadegörelse, diskriminering, kränkningar och våld
- *Särskild risk* löper individer som är bostadslösa, utanför arbetsmarknaden och lever i socioekonomiskt utsatta områden

Folkhälsomyndigheten

Målområde 6 – Levnadsvanor

- Ohälsosamma levnadsvanor står för en stor del av den samlade bördan av sjuklighet och förtidig död
- Förändrade livsvillkor och levnadsförhållande kan påverka alkohol, tobak, narkotika och spel om pengar (ANDTS)
- Ojämligheterna i ANDT-relaterad hälsa riskerar att öka

Målområde 7 – Delaktighet

- Kontroll, inflytande och delaktighet är viktiga resurser för hälsa
- Minskat deltagande i privata och offentliga sammanhang kan innebära minskat socialt stöd, sammanhang och trygghet
- *Särskild risk* löper personer över 70 år, personer med psykisk ohälsa och funktionsnedsättning samt kvinnor och barn

Målområde 8 – Hälso- och sjukvård

- Det finns omotiverade skillnader i hälso- och sjukvårdens insatser och resultat mellan olika grupper i befolkningen
- Folkhälsorelevanta insatser kan prioriteras ner eller trängas undan, och benägenhet att uppsöka dessa kan minska
- *Särskild risk* löper grupper som redan idag utnyttjar dessa arenor i mindre utsträckning

Slutsatser – Tänkbara konsekvenser

- Covid-19 pandemin kan få negativa konsekvenser för ohälsa och förtidig död
- Ojämligheter utifrån socioekonomisk situation och diskrimineringsgrunder riskerar att öka
- Analysen av pandemins konsekvenser ur ett brett folkhälsoperspektiv måste fortsätta

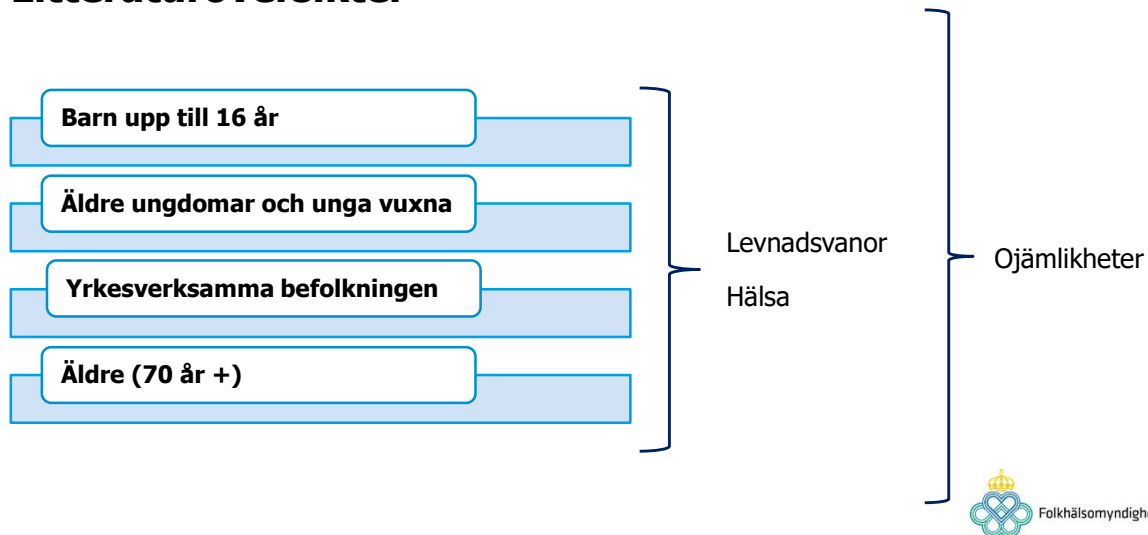
Pågående arbete

Omvärldsbevakning

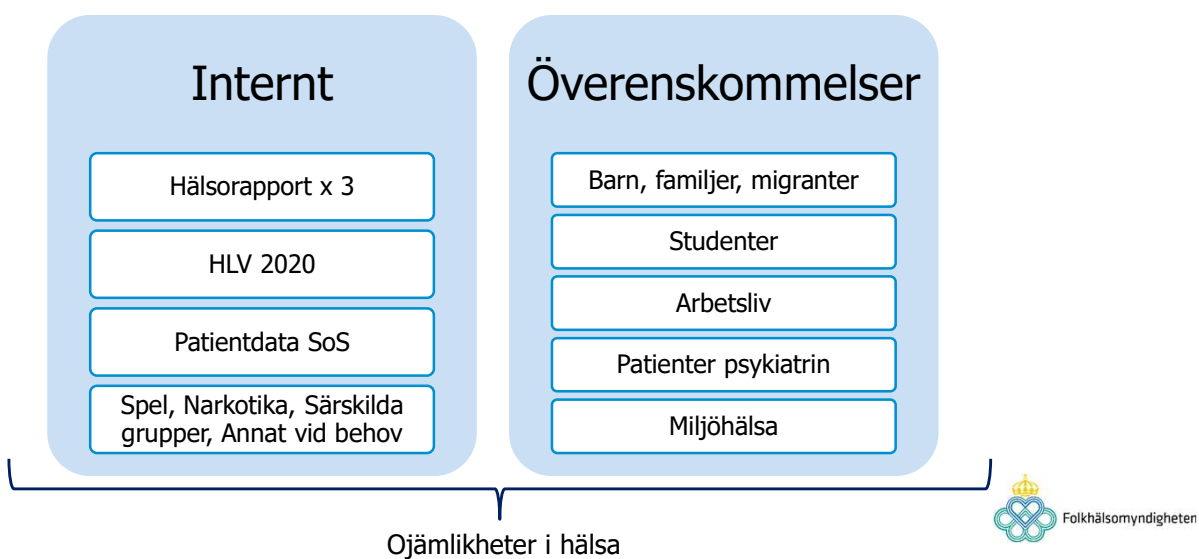
- Vetenskaplig och grå litteratur
 - Exponering: Pandemin och smittskyddsåtgärder
 - Utfall: Levnadsvanor och hälsa
 - Löpande kvalitetsgranskning och sammanställning
- Löpande arbete:
 - Kvalitetsgranskning och sammanställning
 - Syntes vid tillräcklig mängd studier

Litteraturoversikter

Svensk empiri hälsa

Folkhälsoarbetet

- Bred insamling av data
- Framtagande av matris
- Systematisk datainsamling

Granskat material med kort beskrivning av syfte	Folkhälsorelevanta insatser på lokal och regional nivå ¹				Jämlikhet i hälsa/utsatta områden
	Mindre av folkhälsorelevanta insatser ²	Mer av folkhälsorelevanta insatser ³	Förändrat genomförande av folkhälsorelevanta insatser ⁴	Behov av förändring av folkhälsorelevanta insatser ⁵	

Målområdesanalys

- Bakgrund om målområdet och folkhälsa
- Utveckling av faktorer inom målområdet
- Samband livsvillkor och folkhälsa under pandemin
- Samlad analys av målområdet

Våren 2021 – en första samlad bild

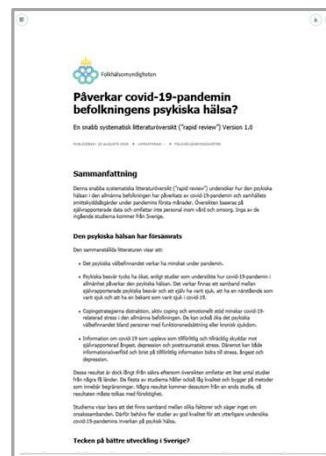
- Introduktion
 - Folkhälsovetenskapen, Covid-19-pandemin
- Resultat
 - Hälsan, Målområdena, Folkhälsoarbetet
- Samlad bedömning
 - Jämlikhet i hälsa, Kort-lång sikt, Internationell utblick
- Diskussion
 - Huvudsakliga fynd, Kunskapsluckor

Några resultat

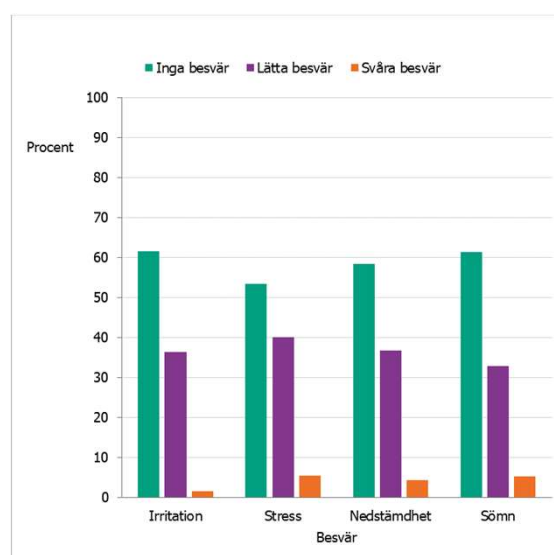
Litteraturoversikt – Psykisk hälsa

- Studier från länder med hårdare restriktioner än Sverige
- Det psykiska välbefinnandet verkar ha minskat och psykiska besvär tycks ha ökat
- Brist på tillförlitlig information kan bidra till stress och symptom på ångest och depression
- Copingstrategier, såsom distraktion och emotionellt stöd, verkar minska covid-19-relaterad stress

Psykiska besvär

- Vanligt att uppge lätta psykiska besvär
- Relativt oförändrat jämfört med data före pandemin

<https://halsorapport.se/sv/resultat/resultat-maj-2020/>

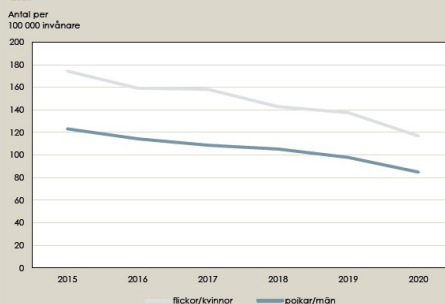

Depression – psykiatri

- Socialstyrelsen: Analys och utveckling av områden som påverkats av covid-19

Figur 3. Inrapportering av depressioner

Andel inrapporteringar av depression (F32-F39 som huvuddiagnos). Antal nya fall* inom specialistvården per 100 000 invånare. Perioden feb-jun, åren 2015-2020.

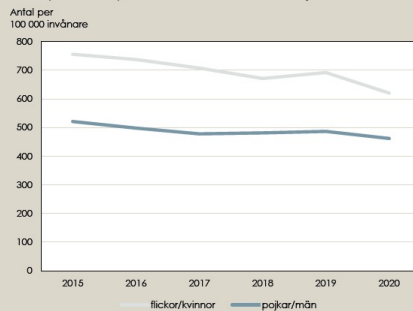

Depression – psykofarmaka

- Socialstyrelsen: Analys och utveckling av områden som påverkats av covid-19

Figur 8. Uttag av antidepressiva läkemedel

Andel i befolkningen som hade uttag av antidepressiva läkemedel (N06A). Antal nya individer* per 100 000 invånare. Perioden feb-jun, åren 2015-2020.

Litteraturen om alkohol

- Vi fann endast två studier med longitudinell design per november 2020
 - Andelen vuxna som dricker fyra eller flera ggr per vecka har ökat (RR=1.4), detsamma för intensivkonsumtion (RR=1.5) (Niedzwiedz m.fl. 2020)
 - Bland vuxna har frekvensen av alkoholkonsumtion ökat med 14 % under 2020 jämfört med tidigare år (Pollard m.fl. 2020)

-> Det samlade kunskapsläget om pandemins påverkan på konsumtion och skador av alkohol är ännu oklart

Alkohol, Tobak, Spel om pengar

- Av de som använder alkohol eller tobak: 79 % respektive 77 % oförändrad användning
- Av de som spelar om pengar: 81 % oförändrat spelande
- Vanligare att ha minskat, än ökat, användning AT och spel om pengar

-> Resultaten ska tolkas med stor försiktighet. Uppföljande enkät går ut slutet av november.

Hälsofarport

Resultat maj 2020

Resultat från Hälsofarports majenkät om psykisk hälsa och levnadsvanor under coronapandemin

I Hälsofarport besvarar slumpvis utvalda deltagare enkäter om olika hälsorelaterade frågor. Här presenteras resultatet från den senaste besvarade enkäten.

Tack till alla er som besvarade enkäten om psykisk hälsa och levnadsvanor som gick ut till ett urval av 1 602 deltagare i Hälsofarport under maj månad. Alla enkäterna var i åldern 16-84 år och enkäten besvarades av 88 procent. I en tredjedel av enkäterna fanns det möjlighet att komplettera de fasta svarsalternativen med fri text. Följaktligen ger mycket kunskap, men tar längre tid att analysera. Här sammanfattar vi därför endast resultatet av de fasta svarsalternativen.

Vanligt att uppge låga psykiska besvär

Andelen som uppger ett bra eller ett mycket bra allmänt hälsotillstånd var 83 procent, medan 8 procent svarade att det allmänna hälsotillståndet var dåligt eller mycket dåligt. Även om besvararna uppger en god hälsa var det vanligt att ange olika typer av psykiska besvär. Låga besvär av stress (40 %), nedstämdhet (37 %), inaktivitet (36 %).

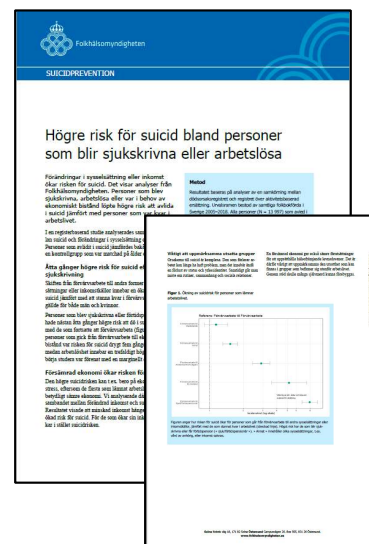
<https://halsorapport.se/sv/resultat/resultat-maj-2020/>

Arbete och suicid

- Personer som blev sjukskrivna, arbetslösa eller var i behov av ekonomiskt bistånd löpte högre risk att avlida i suicid jämfört med personer som var kvar i arbetslivet.

<https://www.folkhalsomyndigheten.se/publicerat-material/publikationsarkiv/h/hogre-risk-for-suicid-bland-personer-som-blir-sjukskrivna-eller-arbetslosa/>

Oro och vård

- Varannan person var orolig för att inte få vård under covid-19-pandemin
- Var femte sökte inte vård eller avbokade redan bokad vård eller tandvård
- Både oro och färre vårdbesök kan påverka folkhälsan negativt, särskilt ur ett jämlikhetsperspektiv

Publiceras på vår hemsida idag.

Nationella folkhälsoenkäten (HLV)

- Resultat från HLV 2020 presenteras november/december
- Fördjupade analyser av svar före respektive under covid-19-pandemin

Avslutning

Kort och lång sikt

På kort sikt:

- Hälsan under våren
- Hälsan under hösten

På lång sikt:

- Uppväxtvillkoren
- Livsvillkoren
- Levnadsförhållandena

Slutsatser

- Analys av data och forskning pågår
 - Central, förstå alla gruppers situation
- Resultat presenteras löpande
 - Folkhälsan i Sverige under covid-19-pandemin
 - www.folkhalsomyndigheten.se
- Samlad bedömning våren 2021

